

ΑΝΤΙΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ:

διάγνωση & αντιμετώπιση

Εννοιολογικός προσδιορισμός

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (WHO), η αντικοινωνική διαταραχή διαγιγνώσκεται σε παιδιά και εφήβους, όταν επί εξάμηνο εκδηλώνονται μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες συμπεριφορές:

- Υπερβολική εμπλοκή του παιδιού σε διαμάχες ή εκφοβισμό,
- σκληρή συμπεριφορά απέναντι σε άλλους ανθρώπους ή σε ζώα,
- καταστροφή ξένης περιουσίας,
- εμπρησμός,
- κλοπές,
- επανειλημμένα ψεύδη,
- σκασιαρχείο από το σχολείο και φυγή από το σπίτι,
- ασυνήθιστα συχνές και σοβαρές εκρήξεις οργής,
- και ανυπακοή.

Ενδοσχολική βία (bullying)

Οι πιο συνηθισμένες εκδηλώσεις είναι:

- Χειρονομίες, σπρωξιές, ξυλοδαρμοί,
- φραστικές επιθέσεις, βρισιές, προσβολές, απειλές,
- εκβιασμοί,
- καταστροφή προσωπικών αντικειμένων,
- κλοπές,
- σεξουαλική παρενόχληση και κακοποίηση,
- αποκλεισμός και απομόνωση από παρέες,
- ηλεκτρονικός εκφοβισμός.

Επιδημιολογία

Στην Ελλάδα, τα δεδομένα διαφόρων ερευνών δείχνουν ότι:

- Το 10% με 15% των μαθητών πέφτει θύμα βίας στο σχολείο.
- Οι μαθητές που ασκούν βία (οι «θύτες»), ξεπερνούν το 5% του συνόλου των μαθητών.
- Τα αγόρια σε σχέση με τα κορίτσια εμπλέκονται πιο συχνά σε περιστατικά βίας, σε αναλογία 3 προς 1.
- Τα αγόρια εμπλέκονται περισσότερο σε περιστατικά **σωματικής** βίας, ενώ τα κορίτσια σε περιστατικά **λεκτικής** βίας.
- Οι μισοί από τους μαθητές – θύματα βίας δεν αναφέρουν πουθενά το γεγονός, ενώ οι υπόλοιποι μισοί συνήθως το αναφέρουν σε φίλους τους και σπανιότερα στους εκπαιδευτικούς ή στους γονείς τους.

Αιτιολογία

- Οι παραδοσιακοί πυλώνες της κοινωνικής συνοχής (π.χ. οικογένεια, γειτονιά, θρησκεία) κλυδωνίζονται.
- Ο ρόλος των ΜΜΕ: Υπολογίζεται ότι το μέσο παιδί δημοτικού σχολείου έχει δει 8.000 φόνους στην τηλεόραση.
- Ενδοοικογενειακά προβλήματα (π.χ. συγκρούσεις γονέων, ψυχικές διαταραχές, παραβατικότητα γονέων).
- Ασαφείς γονικές προσδοκίες για την επιθυμητή συμπεριφορά του παιδιού και πλημμελής επίβλεψή του.
- Ανεπαρκώς ανεπτυγμένες κοινωνικές και επικοινωνιακές δεξιότητες του παιδιού.

Επιπτώσεις στα παιδιά-θύτες

Τα παιδιά-θύτες, δηλαδή τα παιδιά που ασκούν τη βία και τον εκφοβισμό, αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο:

- να απομακρυνθούν από το σχολείο και να διακόψουν τη σχολική φοίτηση,
- να εμφανίσουν τάσεις φυγής από το σπίτι
- και να εξελιχθούν, σε ποσοστό που προσεγγίζει το 50%, σε ενηλίκους με αντικοινωνική και παραβατική συμπεριφορά.

Επιπτώσεις στα θύματα

Τα παιδιά που πέφτουν θύματα εκφοβισμού και βίας είναι δυνατόν:

- να νιώσουν έντονο άγχος και αισθήματα ανασφάλειας,
- να έχουν φοβίες,
- να παρουσιάσουν σχολική άρνηση, να απουσιάζουν συχνά από το σχολείο, να εμφανίσουν μαθησιακές δυσκολίες και να οδηγηθούν σε σχολική αποτυχία,
- να παρουσιάσουν ψυχοσωματικά προβλήματα όπως πονοκεφάλους, πόνους στην κοιλιά, διαταραχές ύπνου, κατάθλιψη κ.ά.

Πιθανές ενδείξεις θυματοποίησης του παιδιού

- Η άρνησή του να πάει στο σχολείο με πρόσχημα κάποια αδιαθεσία,
- οι αδικαιολόγητες απουσίες του,
- η απροσδόκητη μαθησιακή του πτώση που αποτυπώνεται με βαθμούς που πέφτουν,
- το γεγονός ότι περνά το χρόνο του στα διαλείμματα κοντά στους εκπαιδευτικούς και τα γραφεία,
- το ότι καθυστερεί να πάει στο σχολείο ή αργεί να επιστρέψει στο σπίτι,
- το ότι αρχίζει να αλλάζει τις διαδρομές του προς το σχολείο ή το σπίτι,
- το ότι τα ρούχα του είναι συχνά σκισμένα,
- το ότι έχει σημάδια και μελανιές στο σώμα, και αποφεύγει να εξηγήσει πώς συνέβησαν,
- το ότι χάνει συχνά τα πράγματά του,
- το ότι ζητάει συχνά χρήματα από τους γονείς του, επειδή χάνει αυτά που του δίνουν,
- το ότι αρνείται να συμμετέχει σε σχολικές εκδηλώσεις,
- το ότι παραπονιέται για ψυχοσωματικά προβλήματα.

Γονείς και αντιμετώπιση του θύματος

Χρειάζεται αμέσως:

- Να συζητήσετε με το παιδί,
- να το διαβεβαιώσετε ότι «δεν ευθύνεται το ίδιο για ό,τι έχει συμβεί»,
- να του υπενθυμίσετε ότι το νοιάζεστε και ότι είστε αυτοί που το προστατεύετε,
- να του τονίσετε ότι μπορείτε να αντιμετωπίσετε την κατάσταση μαζί,
- να του εξηγήσετε ότι το να μιλήσει στους ενηλίκους για περιστατικά βίας και εκφοβισμού δεν αποτελεί «κάρφωμα»,
- να ενημερώσετε τον εκπαιδευτικό και παράλληλα το διευθυντή του σχολείου,
- να προτείνετε στο παιδί πρακτικούς τρόπους για την αντιμετώπιση δύσκολων καταστάσεων και
- να ζητήσετε συμβουλευτική από ειδικό ψυχικής υγείας.

Γονείς και αντιμετώπιση του θύτη

- Σταματήστε το παιδί σας αμέσως μόλις παρατηρήσετε την επιθετική συμπεριφορά του προς άλλα παιδιά.
- Εξηγήστε του ότι η βίαιη συμπεριφορά δεν είναι αποδεκτή και ότι το αντίκτυπο στα άλλα παιδιά είναι πολύ βαρύ.
- Διδάξτε του τρόπους επίλυσης συγκρούσεων που δεν περιλαμβάνουν βία. Επίσης διδάξτε του πώς να ζητάει αυτό που θέλει με ευγενικό τρόπο.
- Μη χτυπάτε τα παιδιά ως τιμωρία για την επιθετική τους συμπεριφορά. Τους διδάσκετε ακριβώς αυτό που θέλετε να σταματήσουν: τη βία. Προτιμήστε την αφαίρεση προνομίων ως τιμωρία.
- Επικοινωνήστε με το σχολείο και συζητήστε με το δάσκαλο για την αντιμετώπιση της επιθετικής συμπεριφοράς του παιδιού σας.
- Επαινείτε και ενισχύετε το παιδί σας κάθε φορά που επιδεικνύει συνεργατικές και φιλικές συμπεριφορές προς άλλα παιδιά.
- Ελέγχετε συχνά το παιδί σας για να βεβαιωθείτε ότι δεν έχει επιστρέψει σε επιθετικές συμπεριφορές.

Εκπαιδευτικοί και αντιμετώπιση της αντικοινωνικής συμπεριφοράς

1. **Μη** διατυπώνετε ασαφείς κανόνες ή κανόνες που δεν σκοπεύετε να τηρήσετε.
2. **Μην** εθελotuφλείτε όταν οι σχολικοί κανόνες παραβιάζονται. Δείξτε συνέπεια στην αντιμετώπιση της αντικοινωνικής συμπεριφοράς.
3. **Μη** χρησιμοποιείτε τιμωρίες που είναι υπερβολικά σκληρές ή ντροπιάζουν τον ένοχο. Μην τιμωρείτε κάποιον δίχως ταυτόχρονα να τον στηρίζετε και να τον καθοδηγείτε προς την επιθυμητή συμπεριφορά.
4. **Μη** δίνετε (στο μέτρο του δυνατού) αποβολές από το σχολείο.
5. **Μην** προσπαθείτε να λύσετε μόνοι σας ένα σοβαρό πρόβλημα. Απευθυνθείτε σε έναν ειδικό από το χώρο της ψυχικής υγείας.

[1.] **Μη** διατυπώνετε ασαφείς κανόνες ή κανόνες που δεν σκοπεύετε να τηρήσετε.

- Οι κανόνες πρέπει να είναι ρεαλιστικοί, διατυπωμένοι με σαφήνεια και αναρτημένοι στην αίθουσα: π.χ. «διατηρώ τη γαλήνη της τάξης»

[2.] **Μην** εθελοτυφλείτε όταν οι σχολικοί κανόνες παραβιάζονται. Δείξτε συνέπεια στην αντιμετώπιση της αντικοινωνικής συμπεριφοράς.

- Η βίαιη συμπεριφορά πρέπει να διακόπτεται στα πρώιμά της στάδια.
- Στον ξυλοδαρμό μεταξύ μαθητών πρέπει να διαλύουμε το φιλοθέαμον κοινό.
- Σε πρώτη φάση να αποφεύγουμε να συζητήσουμε ταυτόχρονα με το θύτη και το θύμα.
- Εκπαιδευτικοί και μαθητές πρέπει να είναι ενήμεροι για το θέμα της σχολικής βίας.

[3.] **Μη** χρησιμοποιείτε τιμωρίες που είναι υπερβολικά σκληρές ή ντροπιάζουν τον ένοχο. Μην τιμωρείτε κάποιον δίχως ταυτόχρονα να τον στηρίζετε και να τον καθοδηγείτε προς την επιθυμητή συμπεριφορά.

- Τα «συμβόλαια» είναι αποτελεσματικά.
- Ο σαρκασμός και η διαμάχη για την εξουσία μέσα στην τάξη είναι αναποτελεσματικά μέτρα.
- Σημαντική η ζεστή συναισθηματική σχέση με τους μαθητές.
- Δεν επιπλήττουμε το μαθητή ως συνολική προσωπικότητα αλλά μόνο την προβληματική συμπεριφορά.
- Παρακολουθούμε και επιβραβεύουμε την εναλλακτική συμπεριφορά.
- Η μείωση των συνθηκών ανταγωνισμού μειώνει την επιθετική συμπεριφορά.
- Τους «κακούς» μαθητές δεν τους προσέχουμε μόνο όταν κάνουν αταξίες.
- Η σημασία της εκτόνωσης της περίσσειας σωματικής ενέργειας.

[4.] Μη δίνετε (στο μέτρο του δυνατού) αποβολές από το σχολείο

- Ωστόσο, η αποβολή από την τάξη θεωρείται, υπό προϋποθέσεις, αποτελεσματική.
 - εφόσον προηγήθηκαν μη λεκτικές και λεκτικές παρατηρήσεις,
 - εφόσον υπάρχει ειδική αίθουσα αποβολής με καθηγητή που επιτηρεί,
 - υπό την προϋπόθεση ότι ο μαθητής θα επεξεργαστεί το ειδικό έντυπο επίλυσης προβλήματος.

Έντυπο επίλυσης προβλήματος

1. Ποιον κανόνα παραβίασα;
2. Τι με ώθησε να παραβιάσω τον κανόνα;
3. Τι πρόβλημα προκάλεσα στον καθηγητή και στους συμμαθητές μου;
4. Ποιο σχέδιο μπορώ να ακολουθήσω, ώστε να είμαι πιο υπεύθυνος;
5. Με ποιους τρόπους μπορούν να με βοηθήσουν ο καθηγητής και οι συμμαθητές μου;

[5.] **Μην** προσπαθείτε να λύσετε μόνοι σας ένα σοβαρό πρόβλημα. Απευθυνθείτε σε έναν ειδικό.

- Υπάρχουν πολλά προγράμματα (συνήθως ξενόγλωσσα) πρόληψης και αντιμετώπισης της αντικοινωνικής συμπεριφοράς.

Σημαντικές ιστοσελίδες

- 1) <http://www.antibullyingnetwork.gr>
- 2) <http://www.epsype.gr/>
- 3) <http://bpeiramatikogoneis.blogspot.gr/2011/03/bullying.html>
- 4) <http://www.eucpn.org>
- 5) <http://www.pi-schools.gr/programs/sxoltaxi/>
- 6) <http://www.apa.org/education/k12/classroom-mgmt.aspx>
- 7) <http://www.campbellcollaboration.org/>